

par runor i slutet av inskriften. Det finns ingen yttre anledning till detta. Det finns ännu god plats inom runslingan, och stenytan är icke sämre här än på flera andra ställen av inskriften. Det är sålunda helt enkelt ett godtycke av ristaren. Liknande förekommer som bekant i flera av Öpirs signerade inskrifter; se härom U 229, 687 och 961. Jfr också U 984, 993 och L 156 Högsta, Bälunge sn, där ordet 'sin' saknas, U 104, 252, 311, 489, 914 med **sin** i st. f. väntat **sina**. Det finns också andra drag i ornamentik och runformer, som tyda på att U 985 är utförd av Öpir eller av någon som lärt av honom. — Om kvinnonamnet *Gullaug* se Sö 263. Om namnet *Vigæirr* se Sö 214, om *Styfialdr* Sö 374 och U 773. Den Viger, till vars minne stenen är rest, kan icke vara samme man som den **hulkala**, efter vilken stenen vid det närbelägna Ekeby, U 984, är rest av sönerna Visäte, Likvid och Rikvid.

Inskriften består av två satser. I den senare meddelas, att Viger, efter vilken stenen är rest, var son till Styviald och systerson till Gullög. Det är egendomligt, att icke Vigers mor omnämnes, utan en syster till henne. Anledningen torde ha varit, att vid den tid, då stenen restes, de båda som särskilt nämnas, ännu voro i livet, den dödes fader Styviald och hans moster Gullög.

986. Kungsgården, Samnan, Gamla Uppsala sn.

Litteratur: B 384, L 188. J. Bureus, F a 6 s. 68 n:r 116 (Bureus' egen uppteckning), F a 10:2 n:r 61, F a 5 n:r 135, F a 1 s. 33; J. Rhezelius, F a 10:1 n:r 119, F l 1 n:r 100; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta Uplandica per Thiundiam (1710), s. 225 f.; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 1, s. 61; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 33.

Avbildningar: J. Bureus, teckning (i F a 10:2), kopparstick (F f 6 n:r 61 b); J. Rhezelius, teckningar (i F a 10:1 och F l 1); osign. träsnitt i Peringskiölds Monumenta 1710 och B 384.

Runstenen finnes upptagen i Bureus' samling. Han kallar platsen »I Drottning Disas Samnan i Gambl. Upsala» (F a 6), »I Drotn. Disas Samnan i G. Vpsala» (F a 10:2), »Dr. Disas Samnan» (F a 5). Rhezelius: »G. Vpsala Sochn. Widh Disas Sampnan» (F a 10:1), »Gamble Vpsala Sochn. Widh Drotn. Dijsas Sampnadh är denna» (F l 1). — Ransakningarna: »I Bäckén Sambnan emillan Huusby och Kyrkian 1 steen påskrifwen.» — Peringskiöld: »I Gamla Vpsala by, finnes nu mehra intet Monument behållit, förvtan the förberörde Ättebackar; men et litet stycke norr om byn på gärdet wid Samnan är något merkwärdigt at i acht taga. Thenne ort kallas ännu Drotning Disas Samna, och är nu för tiden en vthtårkat Åå, innom hwilken landsens Inwånare och Allmoge som fordom sammankallades til Disa tings almänna offer och samqväm, sig samnat hafwa. Här wid Samna Åen, neder hos lilla bron, thär gångvägen framlöper til Bredåker, beskåda wij en ansenlig gammal Runesteen, såsom med en Mödisas ormslingade hufwud vthi en Sköldsform vthmärkter.» B 384: »Vid Drottning Disas Samna, eller Samle Å»; L 188: »Vid Samnan.» — O. Celsius har granskat inskriften den 11 maj 1726; men han har inga nya uppgifter om platsen. Stenen har sedan varit försvunnen. Den är icke omtalad av Dybeck, och den har förgäves sökts vid inventeringarna 1937—38 och 1942.

Samnan är namnet på en bäck, som österifrån rinner ut i Fyrisån omkr. 1 km N om Gamla Uppsala kyrka, på det ställe där ån gör en tvär krök mot V. Vägen till Störvreträ och Lena passerar Samnan på en bro 1½ km. N om Gamla Uppsala station, ungefär mitt mellan Gamla Uppsala by och Husby. Stenens plats var »i bäcken Samnan» (Ransakningarna); hos Peringskiöld finna vi den noggrannaste uppgiften: »et litet stycke norr om byn på gärdet wid Samnan... wid Samna Åen, neder hos lilla bron, thär gångvägen framlöper til Bredåker.» Till yttermera visso har Peringskiöld angivit platsen för »Samna Runesten» på en karta över »Gamla Vpsala Högar och hedniska ättebackar» (a. a., efter s. 216), omkr. 500 m. NNÖ om kyrkan och omkr. 300 m. Ö (eller ÖSÖ) om »Ååmotet», d. v. s. Samnans inflöde i Fyrisån. — Bureus har satt ortnamnet

Fig. 103. U 986. Kungsgården, Samnan, Gamla Uppsala sn. Efter teckning av Bureus.

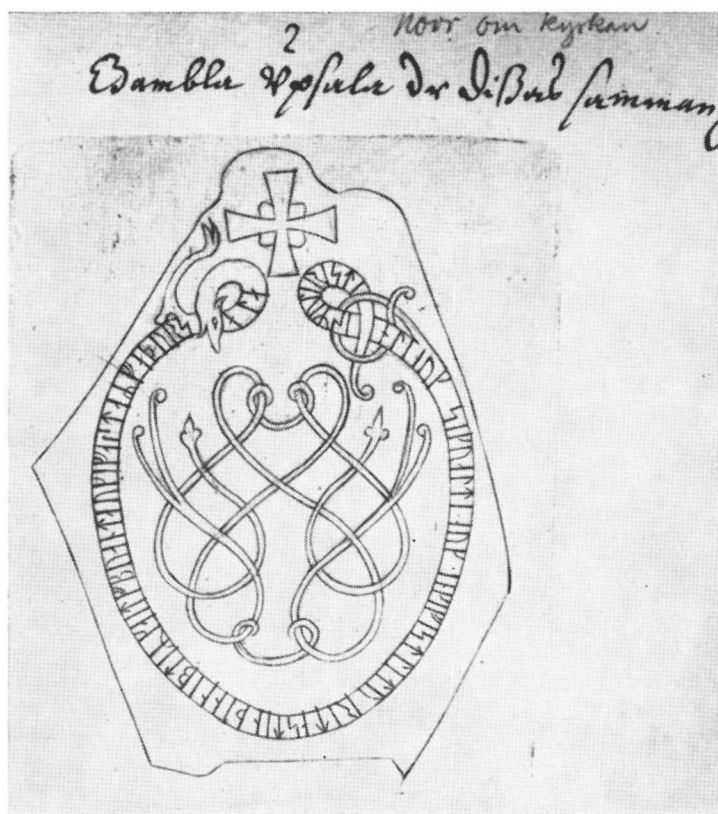

Fig. 104. U 986. Kungsgården, Samnan, Gamla Uppsala sn. Efter kopparstick av Bureus.

Samnan, vilket han tolkat som 'samlingen', i samband med Disasagan. Det var där som folket hade samlats till Distingen, som skulle ha inrättats av drottning Disa. O. Rudbeck hade senare förklarat det grekiska Medusa ur ett nordiskt Mödisa, och inte utan skäl finner Peringskiöld en viss likhet mellan det stora ornamentet på runstens mitt och Medusas ormomslingrade huvud.

Stenens höjd var enligt B 384 omkr. 2,80 m., bredd omkr. 1,65 m.

Inskrift (enligt Celsius):

+ ali . auk sihualti . uk . inkifast . litu rita stin þino . abtir . **kanilf** . buanta inkifastar auk fapur
 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65 70
ala osmunrt . risti
 75 80 85

*Ali (Alli) ok Sigvaldi ok Ingifast letu retta stæin þenna æftir **kanilf**, boanda Ingifastar ok faður Ala (Alla). Asmundr risti.*

»Ale (Alle) och Sigvalde och Ingefast läto uppresa denna sten efter **kanilf**, Ingefasts man och Ales (Alles) fader. Åsmund ristade.»

Till läsningen: Celsius har tecknat r. 47 som en rak stav med **a**-bst t. v. något ovanför mitten och **n**-bst t. h. något nedanför mitten, sålunda som en binderuna av **a** och **n**. Inskriften synes ha varit tydlig. Avvikelserna äro små i de läsningar, som ha blivit bevarade utom Celsius'. Bureus har i F a 6: 15—16 **uk**, 36 **n**, 46—50 **kailf**, 57—66 **ukifastar**, 70—77 **fapursala**; i F a 10: 2

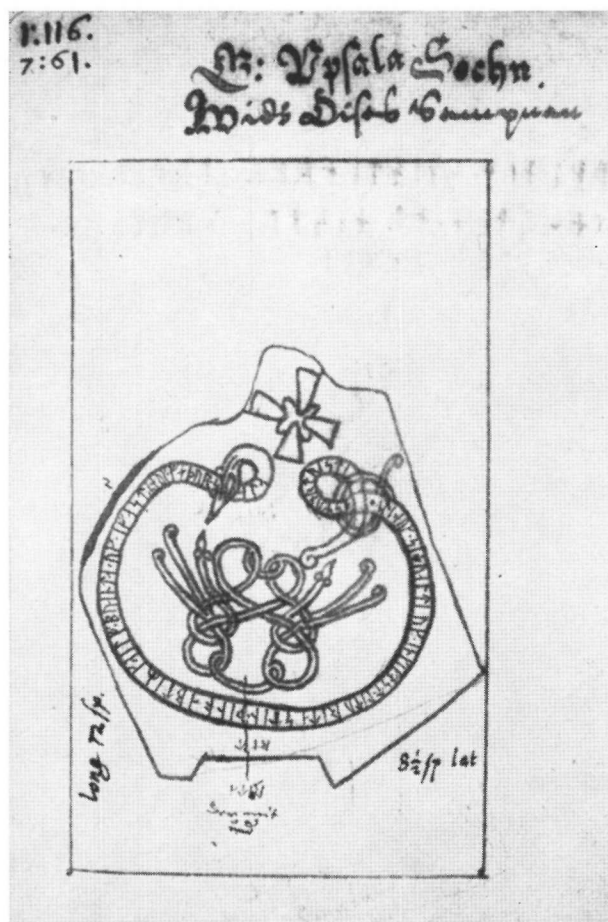

Fig. 105. U 986. Kungsgården, Samnan, Gamla Uppsala sn.
Efter teckning av Rhezelius (F a 10: 1).

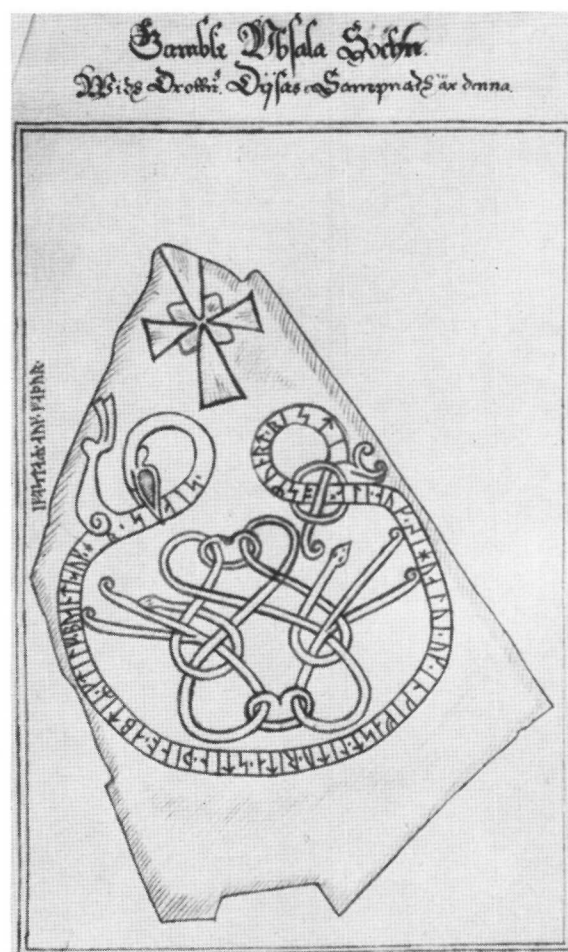

Fig. 106. U 986. Kungsgården, Samnan, Gamla Uppsala sn.
Efter teckning av Rhezelius (F 1 1).

15—16 auk, 33—36 stain, 46—50 kailf, 57—66 uk·ifasta, 70—77 fapursala. Rhezelius i F a 10: 1: 15—16 uk, 33—36 stin, 46—50 kailf, 57—66 uk·ifasta; i F 1 1; 13 u (sihualui), 15—16 uk, 33—36 stin, 46—50 ktillf, 56 i, 70—76 ... r·sais· — B 384: Intet sk efter 3 i, men väl efter 6 k. 15—24 uk·inkifast, 33—36 stin, 40 i, 46—50 ktillf, 57—66 uk·ifastan, 74 r är oklart; 78 i.

Bureus tolkar inskriften (F a 5): »Alo et SigValdus et Ingifastus fecer. pingi Saxum hoc in mem. Cailvi domini et Ifasti patris beati. Asmundus sculpsit.» — Peringskiöld: »Ale och Segerwäldig samt Ingefast, the låto rita thenna Sten, efter Gailf, som war Yggefastas Man, och alla theras Fader; men Osmund han vthhögg Runeritningen.» Peringskiöld påstår, säkerligen blott på grund av en viss namnlikhet, att »Kailf, efter hwilken böta-stenen sätter är, kan också kallas Gylfe, med hwilket namn en konung war i Vpsala näst för Christi födelses tijd». Och han identifierar utan vidare denne kailf med kalf på runstenen vid Gamla Uppsala prästgård U 981. kailf-kalf måste i så fall ha varit gift två gånger: den ena gången med Eliv (U 981), den andra med Ingefast (U 986). Kombinationen kan utan vidare avvisas som osannolik. — Liljegren har utan vidare ändrat kailf till kalf, vilket givetvis är otillåtligt. kanilf eller kailf (ack.) måste vara ett annat namn än Kalf_R, men vilket är svårt att avgöra. Några mansnamn på -elf_R, isl. -elfr äro icke kända.

De övriga namnen i inskriften äro väl kända. Om mansnamnet *Ali* eller *Alli* se U 194, om *Sigvaldi* Sö 42, U 759, om kvinnonamnet *Ingifast* E. Wessén, *Nordiska namnstudier*, s. 101. Minnesvården är rest efter en man av hans son Ale (Alle) och hans hustru Ingefast. Den är signerad av runmästaren Åsmund Kåreson.

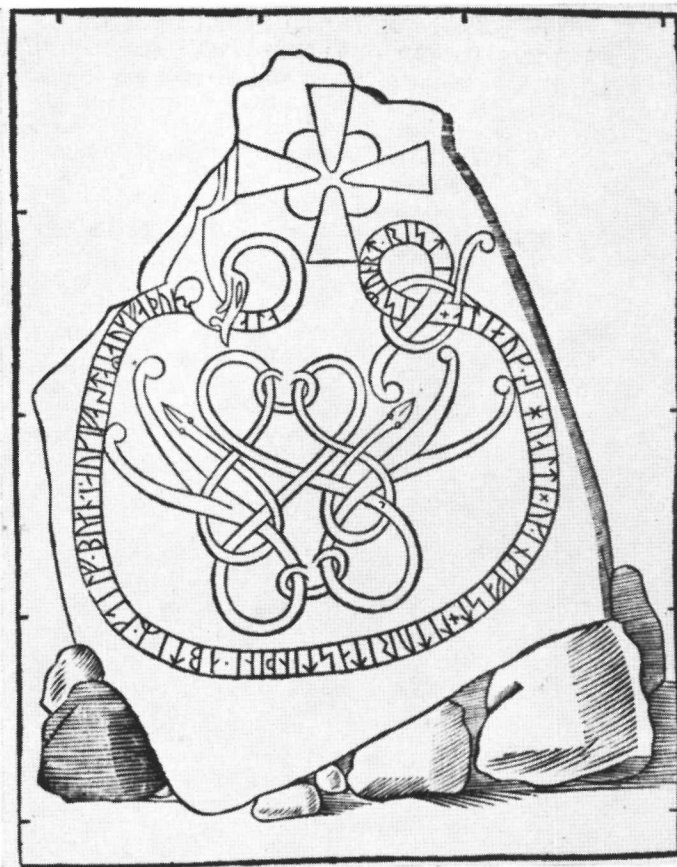

Fig. 107. U 986. Kungsgården, Samnan, Gamla Uppsala sn. Efter B 384.

Rasbo härad.

Socknar: Funbo, Rasbo och Rasbokil. Fyrisån har sedan gammalt utgjort gräns mellan Rasbo och Norunda härad. Till Rasbo hd har då även räknats de delar av Ärentuna och Lena socknar, som äro belägna på östra sidan av Fyrisån. Här finnas tvenne runstenar: U 1021 vid Storvreta, Ärentuna sn och U 1032 vid Årby, Lena sn. Det har emellertid ansetts lämpligt att behandla de båda socknarnas alla runinskrifter på samma ställe, sålunda under Norunda hd.

Rasbo hd är beläget mellan Vaksala och Norunda härad i V och Närke och Östergötlands härad i Ö, sålunda på gränsen mellan Tiundalands centrala delar och Attundaland. Det består av smärre slättområden omkring Funboån och dess tillflöden, på alla håll omgivna av vidsträckta och i äldre tid obebyggda skogsmarker. Endast längst i SV har Funbobygden på en smal sträcka samband med Uppsala-slätten. Häradet har en långsträckt form med den största utsträckningen från N till S på 32 km., under det att största bredden knappt uppgår till hälften. Större delen av Rasbokils sn, N om kyrkan, är emellertid ren skogsbygd, och om denna från-räknas, får återstoden, som innesluter den sedan gammalt odlade bygden, en mera ordinär form. Häradets centrum är omkring Rasbo kyrka, där den största öppna bygden utbreder sig. Betydligt mera sönderbruten och kuperad är bygden i Funbo, ehuru även den i stort sett samman-slutes till en enhet genom avgränsande skogsmarker. Talrika fornlämningar vittna om att den för åkerbruk lämpade delen av häradet under järnåldern har varit väl bebyggd. I jämförelse med hundarena i V ha dock bygderna i Rasbo hd haft ett relativt isolerat läge. Av vikt för förbindelserna har framför allt Funboån varit, som har möjliggjort färdsl med båtar ned till Fyrisåns mynning och Kungshamn. Från Örby och Yrsta i Rasbo sn har man sannolikt med mindre farkoster kunnat ta sig ned till Funbosjön, och likaså genom en annan vattenled (Viste-byån) från Lejsta och Västersta i trakten av Rasbo kyrka. Detta förklarar också Rasbo- och Funbobygdernas samhörighet med varandra. Viktiga vägövergångar (broar) funnos vid Örby och Lejsta i Rasbo sn och vid Broby, Funbo och Sundby i Funbo sn.

Runstenarnas förekomst och fördelning ansluter sig naturligt till bebyggelsen, sådan som man kan förutsätta att denna har varit under vikingatiden. En karta över runstenarna inom häradet skulle ge nära nog samma bild av kulturbygden som en karta över de gamla byarnas läge eller över de viktigaste ortnamnstyperna.

Antalet kända runristningar inom Rasbo härad uppgår till 26, eller om man räknar med de delar av Ärentuna och Lena socknar, som ligga på östra sidan av Fyrisån, 28. De äro ungefär jämnt fördelade på Rasbo och Funbo socknar. Av dessa 26 äro numera 5 förkomna och endast kända genom äldre avbildningar och uppgifter: U 988, 994, 995, 1000 och 1001. Det återstår sålunda för närvarande 21 ristningar. Ett par av dessa äro numera endast fragment, men funnos på 1600-talet fullständigt i behåll: U 1005 och 1008; av ytterligare en (U 998) är endast halva stenen bevarad. En runsten (U 1011) har under 1600-talet blivit flyttad till Uppsala och står nu uppställd i Universitetsplanteringen.

Av de 26 ristningarna äro 6 kända endast i mycket fragmentariskt skick, nämligen U 988, 994, 1001—1004. Av dessa fragment äro, såsom nämnt, 3 förkomna. Om man bortser även från de 5 fragmenten U 1002—1005 och 1008, finnas följaktligen inom häradet 18 fullständigt eller till en större del bevarade ristningar.

Två av fragmenten innehålla endast ornamentik, inga runor: U 1001 och 1004.

Flertalet av runstenarna i Rasbo härad voro kända redan av Joh. Bureus. Han har själv upptecknat inskrifterna på 7 stenar (U 987, 989, 995, 996, 999, 1005 och 1011), och om 9 andra hade han fått meddelanden av sin utmärkte medhjälpare Joh. Rhezelius (U 988, 990, 991, 997, 998, 1006, 1008, 1009 och 1012); sammanlagt 16.

Genom *Ransakningarna* blevo ytterligare 2 runstenar kända: U 993 och 994, och under antikvariernas resor 2: U 1000 och 1001. Sammanlagt 20 ristningar i Rasbo härad ha sålunda varit kända för 1600-talets fornforskning. De finnas allesammans avbildade i *Bautil*: B 416, 533—551 (av U 998 dock endast nedre halvan). 14 av träsnitten äro signerade av Joh. Hadorph och tecknaren Joh. Leitz, 1 (B 416) av Hadorph och tecknaren P. Helgonius. De återstående 5, allesammans av mindre format, äro osignerade (B 536, 542, 543, 545, 551).

I Liljegrens *Runurkunder* (1833) upptagas 23 nummer från Rasbo härad (L 290—311, 1677). En och samma sten har av misstag blivit uppförd två gånger (L 308 och 311), och två nummer (L 297 och 298) bero på missuppfattning av uppgifter i äldre källor. För 100 år sedan voro alltså fortfarande samma 20 runristningar kända som i slutet av 1600-talet.

Under 1800-talet ha 4 nya ristningar kommit i dagen inom häradet: U 992, 1004, 1007 och 1010, och under 1900-talet 2: U 1002 och 1003.

I Liljegrens *Runurkunder* finnes upptagen i »Flock V. Runristningar på hushålls tillbehör, samt prydnader» under nr 1879 »Ett piskskaft, från Funbo socken.» En avbildning, hämtad ur J. F. Peringskiölds provtryck av Antikvitetsarkivets samling av sigill och andra fornsaker, finnes i J. G. Liljegren, *Fullständig Bautil* (ATA) nr 1879. Föremålet är en runstav, som blivit försedd med pisksnärt och använd som piska. Huruvida den ännu finnes i behåll och var den i så fall förvaras, är icke känt.

987. Funbo kyrka.

Pl. 35.

Litteratur: B 547, L 300, D 1:255. J. Bureus, Fa 6 s. 75 n:r 150 (Bureus' egen uppteckning), s. 185 n:r 99 (Rhezelius), Fa 10:2 n:r 35, Fa 5 n:r 126, Fa 1 s. 31; J. Rhezelius, F c 6 (Monumenta Uplandica), s. 27 (utg. i UFT h. 30, 1915), R 550 (UUB) n:r 10; O. Verelius, *Manuductio ad Runographiam Scandicam* (1675), s. 54; *Ransakningarna* 1667—84; J. Peringskiöld, *Monumenta* 2, bl. 145; O. Celsius, *Svenska runstenar* (F m 60) 1, s. 97; *Kyrkoinventarium* 1829 (ATA); R. Dybeck, *Reseberättelse* 1864, 1866 (ATA); UFT h. 3 (1873), s. 38; E. Brate, *Svenska runristare* (1925), s. 50; O. v. Friesen, *Anteckningar* (UUB).

Äldre avbildningar: Bureus, teckning (i Fa 10:2), kopparstick (F f 6 n:r 55); Rhezelius, teckningar (i F c 6 och i R 550); Verelius a. a., träsnitt; J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 547); Dybeck (D 1:255); O. Juel foto 1904 (i v. Friesens samling, UUB).

Runstenen står rest på kyrkogården, 30 m. N om västra ingången till kyrkan, 2 m. VNV om gravkorets västra vägg. Ristningsytan är vänd åt V, mot vägen.

Joh. Bureus har den 26 maj 1601 upptecknat inskriften i sin anteckningsbok (Fa 6). Stenen fanns då »I Funbo Kyrkedör» (Fa 6), »I Funbo Kyrkedör» (Fa 10:2). Övre delen var dold under muren. Joh. Rhezelius har ritat av ristningen den 27 sept. 1634: »Der samastädes i Vapenhus dören» (F c 6), »I Kyrkiedören inmurath» (R 550). Han tillägger: »Om denne Runsten wet ingen något referera eller berätta.» O. Verelius (1675): »Thenna stenen ligger i Funbo Kyrkiodör.» — *Ransakningarna*: »Wapnhuus döhren.» Träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* har påskriften: »Funbo kyrkdör» (B 547 och L 300: »I kyrkodörren»). — O. Celsius har läst inskriften 1727 d. 19 febr.; platsen var fortfarande »Funbo Kyrkiodör.» Med »kyrkodörren» menas ingången från vapenhuset på södra sidan till kyrkan; här låg stenen i golvet som tröskel med övre och nedre delarna inskjutna under muren på ömse sidor. — *Kyrkoinventarium* 1829: »Wid